

1ste vlucht in België, 110 jaar geleden!

Op initiatief van hun Voorzitter, Generaal Vlieger b.d. Gerard Van Caelenberge heeft een delegatie van de Vieilles Tiges van de Belgische Luchtvaart zich op 25 oktober 2018, samen met nakomelingen van Pierre de Caters, naar Brasschaat begeven om de allereerste vlucht in België te herdenken. Deze werd uitgevoerd op 25 oktober 1908 door baron de Caters op zijn terrein te 's Gravenwezel, dat hij tot vliegveld had

De driedekker gebouwd voor Ambroise Gouty door de gebroeders Voisin was identiek aan het eerste vliegende tuig van Pierre de Caters dat hij aankocht in 1908. Het is met dit vliegtuig dat hij zijn allereerste vlucht heeft uitgevoerd over een afstand van 800 meter op 25 oktober 1908. (Archieven Guy de Caters)

kolonel vlieger b.d. Eric Vormezeele en de nieuwe onderneming FAST AERO, opgericht en bestuurd door zijn zoon Frederic. De bezoekers hadden er de gelegenheid om onder andere een prachtige Yak 9 en de Hurricane MK IV in volle heropbouw te bewonderen. De Hurricane werd onlangs door Bernard Van Milders aangekocht.

Baron Pierre de Caters, Belgisch brevet nummer 1

De naam de Caters domineert het Belgisch luchtvaartgebeuren van het eerste uur. Deze grote sportieveling was beroemd binnen de auto- en watersportwereld in de periode 1898 tot 1908, tot hij zich met hart en ziel ging toeleveren op het vliegwezen dat toen pas in zijn kinderschoenen stond.

In 1908 kocht Pierre de Caters twee toestellen bij de gebroeders Voisin, de eerste luchtvaartindustriëlen, te weten een tweedekker en een driedekker, identiek aan het toestel gebouwd voor ingenieur Ambroise Goupy.

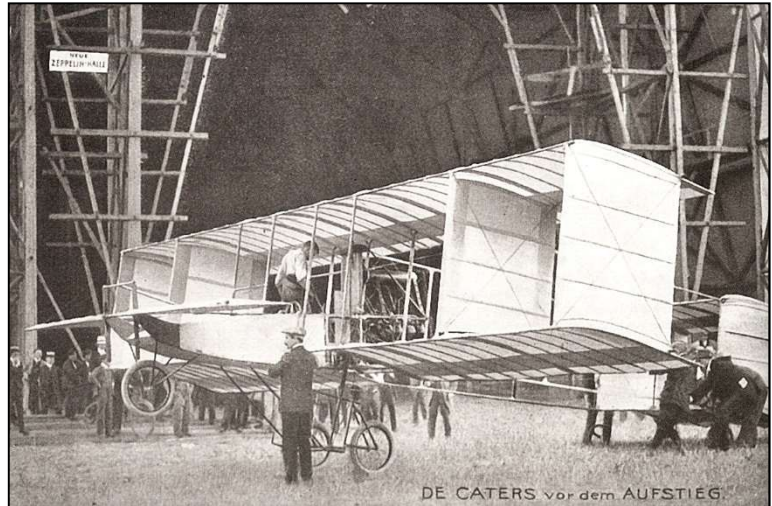
De opdeling van de vleugels verwees rechtstreeks naar de ervaring die de broers

Aquarel van Michael Wright die de "Voisin de Caters II" voorstelt in 's Gravenwezel tijdens de maand november 1908. (Archieven Guy de Caters)

Voisin hadden opgedaan bij de bouw van grote vliegers, onder andere bedoeld voor het in de lucht hijsen van militaire waarnemers. Pierre de Caters doopte zijn vliegtuigen de Caters N° I en N° II respectievelijk voor de drie – en tweedekker (een identieke tweedekker werd indertijd ook door Henry Farman aangekocht). Beide toestellen werden met dezelfde Belgische motor Vivinus van 38 PK uitgerust.

De Voisin-de-Caters N° III, in feite de aangepaste en verbeterde N° II, wordt in april 1909 door Pierre de Caters in Mourmelon in ontvangst genomen en meerdere keren getest alvorens naar Antwerpen gebracht te worden. Deze testen zijn succesvol en maken hem vertrouwd met het bewegen van het toestel rond alle assen.

De stoutmoedige piloot neemt in juli 1909 deel aan een demonstratie in Oostende, maar de grillige weersomstandigheden laten slechts enkele korte vluchten toe. Maar het is in Duitsland dat hij grote successen behaalt. Het publiek is brandend van nieuwsgierigheid om deze nieuwe machines te zien rondvliegen. Eerst gaat hij in augustus 1909 naar de internationale tentoonstelling van Frankfurt, daarna, van 26 september tot 03 oktober 1909, naar de grote luchtvaartweek in Berlijn. Hij verwekt er sensatie met een trio vlucht, samen met Henry Farman en Rougier. Daarna gaat hij terug naar Frankfurt voor de internationale vliegweek van de luchtvaart van 03 tot 10 oktober 1909.

Aan de Zeppelin hangar te Frankfurt in augustus 1909. Baron Pierre de Caters voor zijn toestel de Caters N° IV, vooraleer hij zijn allereerste vlucht uitvoert in Duitsland. (Archieven Guy de Caters)

Van 23 oktober tot 02 november 1909 wordt de Antwerpse week van de luchtvaart gehouden. Hoewel niet algemeen geweten, heeft deze een duidelijke impact op de toekomst van de Belgische luchtvaart.... Zijn

toestel, intussen de Caters N° IV met verschillende verbeteringen, vliegt als eerste in het programma, maar een hevige dwarse windstoot smakt het toestel op de grond, waardoor het zwaar beschadigd wordt. Louter toevallig ontmoet Pierre de Caters toen de gebroeders Bollekens (Eugène, Isidore en Jozef) die een grote familiale schrijnwerkerij besturen. Door hun grote kennis van houtbewerking stelt Eugène aan Pierre de Caters voor om zijn vliegtuig in vier dagen te herstellen. Slechts drie dagen later is het vliegtuig opnieuw luchtwaardig.

Dit onvoorziene incident is het begin van een intense samenwerking tussen de Caters en Bollekens waardoor het eerste Belgische luchtvaartconstructiebedrijf wordt opgericht onder de naam JERO als eerbetoon aan vader Jerome Bollekens, oprichter van de schrijnwerkerij.

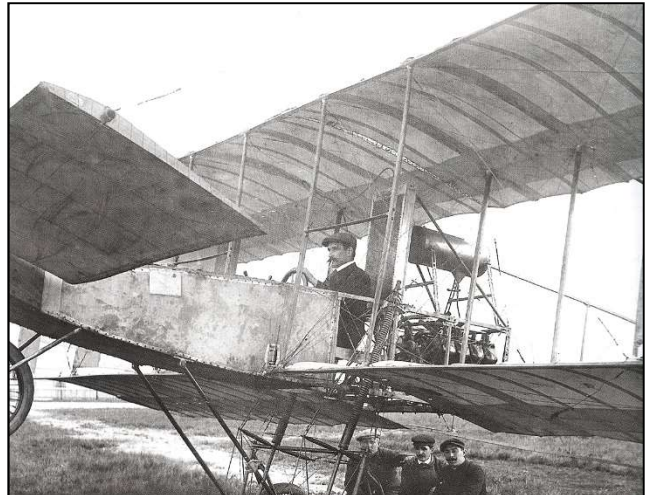
Intussen heeft Baron de Caters aan zelfvertrouwen gewonnen en gezien het hem nooit aan durf heeft ontbroken begint hij een demonstratieronde met zijn Voisin –de Caters N° IV door Centraal Europa en in het Nabije Oosten. Van november 1909 tot begin 1910 voert hij demonstraties uit van Warschau tot Constantinopel (Istanboel) en in Caïro, waarbij de Belg tevens de allereerste vlucht van een vliegtuig in deze respectieve landen op zijn conto schrijft.

De meest glorieus dag voor Pierre de Caters is zonder twijfel de toekenning van het eerste vliegbrevet in België op 03 december 1909!

Pierre de Caters aan het stuur van de « Voisin de Caters N° IV » tijdens de internationale week van de luchtvaart in Frankfurt van 3 tot 10 oktober 1909.. (Archieven Guy de Caters)

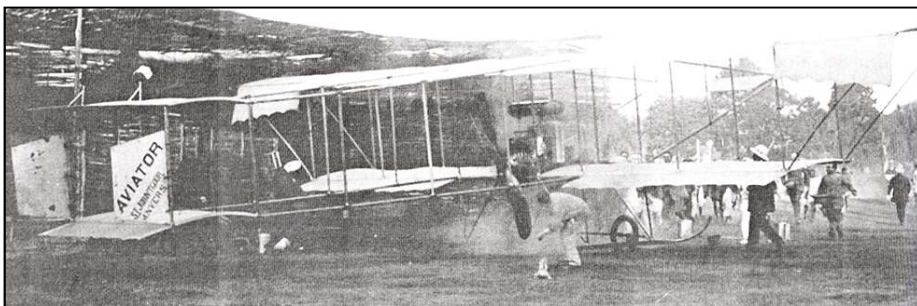
Op 09 mei 1910 bestelt hij zijn zesde en laatste celvormige tweedekker bij de gebroeders Voisin en neemt hij deel aan de vliegweek in Berlijn – Johannistal. Hij zet zijn rondreis in Duitsland verder van 05 tot 12 juni met deelname aan de vliegweek van München en de vliegweek van Mondorf-les-Bains in het Groothertogdom Luxemburg. Hij vervolgt nadien zijn weg oostwaarts naar Carlsbad voor de vliegmeeting van 16 tot 19 juli.

De houder van het Belgisch brevet nr. 1 behaald op 3 december 1909, aan het stuur van zijn "Voisin de Caters N° IV" te München in mei 1910. Bemerkt zijn indrukwekkende snor en zijn onafscheidbare sigaret. (Archieven Guy de Caters)

Intussen schaft Pierre de Caters zich in juni 1910 nog een tweedekker aan bij Aviatik in de Elzas, dat vliegtuigen van Henry Farman onder licentie bouwt. Met dit toestel neemt hij deel aan de veertiendaagse van de luchtvaart te Brussel van 23 juli tot 04 augustus 1910 op de hippodroom van Stokkel. Zijn contacten met dit Duits bedrijf en zijn ononderbroken betrekkingen met de gebroeders Bollekens (JERO) brengen hem ertoe om door deze laatsten een aangepaste Aviatik te laten ombouwen tot Aviator, waarvan hij vier toestellen bestelt bij JERO. Hij kan uiteraard niet anders dan deelnemen aan de luchtvaartweek in september/oktober 1910, ingericht op zijn terrein in Sint-Job-'t-Goor

Na een gesprek met Koning Albert I tijdens de meeting te Stokkel schrijft Pierre de Caters op 01 september 1910 een brief aan de Minister van Oorlog waarin hij aanbiedt om op zijn kosten zes militaire piloten te vormen in zijn vliegschool te Sint-Job. Terzelfdertijd biedt hij de Vorst een Aviator toestel aan, die deze onmiddellijk doorgeeft aan de Compagnie van de Vliegeniers. In juni 1911 wordt de Aviator Maatschappij overgedragen aan JERO (Gebroeders Bollekens) die het vliegveld van Sint-Job-in-'t-Goor huren en ook de activiteiten van de vliegschool overnemen.

Pierre de Caters met Jules Tyck voor een vliegdemonstratie in Calcutta met zijn tweedekker Aviator. Toen hij zijn motor startte aan de Tollygunge Club vatte deze onverwacht vuur. De omstanders konden dit blussen met zand dat ze met hun tropische helmen opschepten om op de vuurhaard te gooien. (Archieven Guy de Caters)

Pierre de Caters wordt een nieuw contract aangeboden voor een demonstratieronde in Indië van 02 december 1910 tot 25 februari 1911. Deze begint in Bombay, en loopt verder via Agra, Calcutta, Hyderabad, Bangalore om in Bombay te eindigen. Hij wordt hierbij vergezeld door Jules Tyck en de twee Belgische vliegeniers schrijven hierbij de eerste vluchten op het Indische subcontinent op

hun rekening. Op 13 februari 1911 wordt hem het Légion d'Honneur toegekend.

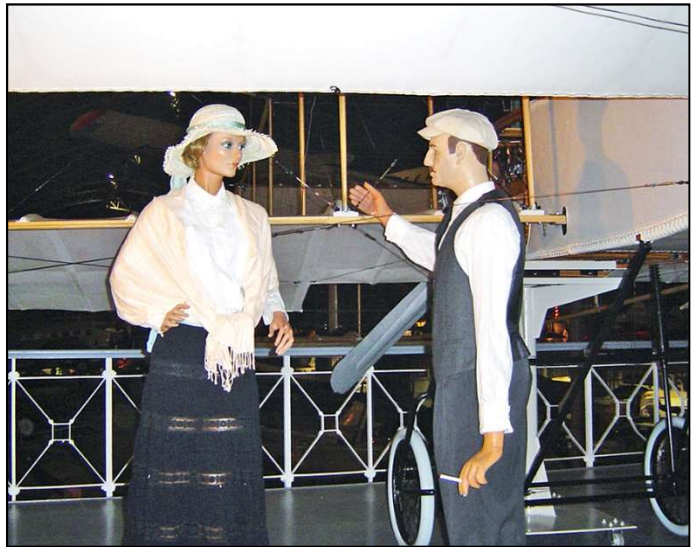
Pierre de Caters is het archetype van de onverschrokken piloot, maar hij is ook een bedachtzaam persoon; in maart 1911 kondigt hij aan zijn vliegactiviteiten stop te zetten. Hij is toen 36 jaar oud. Plots breekt de Grote Oorlog uit... Pierre de Caters vestigt zich in Frankrijk en neemt terug dienst als commandant van de Belgische vliegschool die in Etampes wordt opgericht. Op 15 juli 1917 verlaat hij definitief het leger.

Hij is medestichter van de "Vieilles Tiges belges" in maart 1937.

De eeuw van de eerste vlucht van Pierre de Caters.

Het eeuwfeest van de eerste vlucht door een vliegtuig in België werd in november 2008 in de Luchtvaartsectie van het Koninklijk Legermuseum gehouden.

Voor die gelegenheid werd een replica (met gebruik van sommige originele stukken zoals de cockpit) van de Voisin-de Caters N° IV gebouwd door de BARMS (Brussels Air Museum Restoration Society). Deze groep van vrijwilligers restaureert vliegtuigen ten voordele van de verzameling van het Luchtvaartmuseum. Deze prachtige replica werd vervolledigd met twee poppen gekleed in toenmalige kostuums, te weten een vrouw en Pierre de Caters met een sigaret geklemd tussen de vingers van zijn linkerhand (dit detail is het bewijs van het groot professionalisme van de restaurateurs); Pierre de Caters was een verstokte roker en er zijn weinig foto's waarop hij niet afgebeeld staat met zijn "saffie". Ander fijn detail, de mooie Gallische snor waarop hij zo fier was. Bij deze herdenking waren er meerdere sprekers waaronder als meest opmerkelijke, de kleinzoon Guy de Caters. Hij bezit de archieven van zijn grootvader op basis waarvan hij in 2010 een prachtig en rijkelijk geïllustreerd album gepubliceerd heeft onder de titel "Baron de Caters of de gekte van de vliegeniers". Dit werk verhaalt alle sportieve prestaties waaraan zijn grootvader zich onverschrokken en met zoveel stoutmoedigheid heeft overgeleverd.

Bij de inhuldiging van de replica van de "Voisin-de Caters N° IV" die gebouwd werd om in november 2008 de honderdjarige verjaardag te vieren van de eerste vlucht in België. (Jean-Pierre Decock)

Sindsdien heeft de Voisin-de Caters N° IV een mooie plaats gekregen op de zuidelijke tussenverdieping van de hal Luchtvaartmuseum (tegenwoordig War Heritage Institute), toegewezen aan de pioniers van het Belgische vliegwezen.

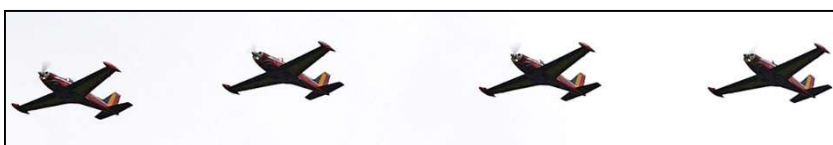
De replica van de « Voisin-de Caters N° IV » werd gebouwd door de vrijwilligers van de BAMRS met de hulp van de werkhuizen Poncelet. Het toestel is sinds 2008 tentoongesteld in het Luchtvaartmuseum te Brussel. In het deel dat voorbehouden is aan de pioniers van de luchtvaart in België. (Jean-Pierre Decock)

Een prachtig luchtvaartogenblik in Brasschaat.

Deze 25 oktober 2018 was een herdenkingsdag ter ere van Pierre de Caters, Belgisch vliegbrevet N° 1. Een formatie van drie Stampe & Vertongen SV-4 met aan het stuur Danny Cabooter, Bernard Van Milders en Olivier Van Eeckhoudt, opgestegen in Antwerpen, opende dit eerbetoon. Zij werden gevolgd door een formatie van drie F16 uit Florennes en de Rode Duivels op Marchetti SF-260 die meerdere

Drie SV4b die de 110de verjaardag van de eerste vlucht in België kwamen opfleuren in Brasschaat. De formatie werd geleid door Danny Cabooter met Bernard Van Milders en Olivier Van Eeckhoudt in de vleugel. (Jean-Pierre Decock)

Passage van 4 SF260M in « line astern » van de Rode Duivels. (Jean-Pierre Decock)

Met het bezoek aan het museum gewijd aan de geschiedenis van het Vliegwezen in Brasschaat, mooi opgebouwd in de vroegere controletoren en de FAST AERO werkplaatsen was dit een grote dag voor het Vliegwezen ter nagedachtenis van een grote Belgische vliegenier. Zoals de Voorzitter van de Vieilles Tiges verwoordde: “Pierre de Caters was een zeer getalenteerde persoonlijkheid, zowel fysiek als mentaal, die bijkomend ook over de nodige financiële middelen beschikte”.

Kris Van den Bergh maakt zich klaar om op te stijgen met zijn Spitfire MK XVI voor een mooie en zeer gewaardeerde demonstratie van dit legendarisch toestel. (Jean-Pierre Decock)

Jean-Pierre Decock

Vertaling: Michel Top

De nakomelingen van Pierre de Caters voor de Spitfire van Kris Van den Bergh. (Coll. Jan Brys)